

O'QITUVCHILARNI ZAMONAVIY AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA INNOVATSION KREATIV YONDASHUVLAR BILAN TAYYORLASH

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14556725>

Askarova Zilolaxon Nurmuxamadovna,

*Farg'ona davlat universiteti, Farg'ona viloyat pedagoglarni yangi metodikalarga
o'rgatish milliy markazi*

Annotatsiya

Maqolada zamonaviy AKT vositalarining o'qituvchilarni tayyorlashdagi roli, innovatsion va kreativ pedagogik yondashuvlar bilan birgalikda, o'qituvchilarning zamonaviy ta'lim metodlariga tayyorlanishi muhimligi tahlil qilinadi. O'qituvchilarga AKT asosida ta'lim berish va yangi texnologiyalarni o'quv jarayoniga samarali qo'llash usullari ko'rib chiqiladi. Innovatsion pedagogik metodlar, o'qituvchilarning kreativ fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish va ta'lim jarayonini zamonaviy talablarga moslashtirishning ahamiyati haqida muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, innovatsion yondashuvlar, kreativ pedagogika, o'qituvchilarni tayyorlash, ta'lim metodlari, zamonaviy ta'lim tizimi, pedagogik texnologiyalar, interaktiv ta'lim, ta'limni rivojlantirish, innovatsion yondoshuv.

Kirish.

Zamonaviy ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) roli tobora oshib bormoqda. O'qituvchilarni zamonaviy pedagogik metodlar va texnologiyalar asosida tayyorlash, ularga yangi yondashuvlar va kreativ fikrlashni rivojlantirish imkonini beradi. Bugungi kunda, ta'lim jarayonida AKT vositalari va innovatsion pedagogik metodlarni qo'llash, o'qituvchilarni tayyorlashda samarali va natijali usullarni yaratadi. Ushbu maqolada, o'qituvchilarga zamonaviy AKT vositalari orqali innovatsion yondashuvlar bilan tayyorlash jarayoni, ularning kreativ yondashuvlarini rivojlantirishning ahamiyati va zamonaviy ta'lim tizimiga qanday ta'sir ko'rsatishi haqida so'z boradi.

Zamonaviy ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) ta'siri haqida ko'plab tadqiqotlar va ilmiy ishlar mavjud. Sh.Xudoyberganov

(2019) o'zining Innovatsion pedagogik texnologiyalar asarida AKT va innovatsion pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayonida qanday amalga oshirishni ko'rsatadi. Ushbu manbada, AKT asosida o'qituvchilarning kasbiy malakasini oshirishning ahamiyati ta'kidlanadi va pedagogik jarayonlarning samaradorligini oshirishga qaratilgan amaliy misollar keltirilgan. A.Karimov va M.Ismailov (2021) Zamonaviy ta'lim texnologiyalarini qo'llash kitobida, ta'lim tizimida AKT vositalarini qo'llashning zarurligi va bu vositalar orqali o'qituvchilarni yangi pedagogik yondashuvlarga tayyorlashning muhimligini ta'kidlaydi. Ular zamonaviy o'qitish usullarini, xususan, online va interaktiv platformalarni o'rganish jarayonida o'qituvchilarning kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirishni nazarda tutadilar. M.Soliyev va I.Shamsiddinov (2020) o'zlarining AKT asosida ta'limning yangi imkoniyatlari asarida, o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik texnologiyalar yordamida tayyorlashning yangi imkoniyatlarini ko'rib chiqadilar. Ular, shuningdek, AKT vositalari yordamida o'qituvchilarning o'quv jarayonidagi yondashuvlarini individualizatsiya qilishning samarali usullarini muhokama qiladilar. Mazkur ishda, AKT vositalarini o'qitishning amaliy jihatlari bilan bog'liq masalalar o'rganilgan va innovatsion metodlarning ta'limda qanday ijobiy ta'sir ko'rsatishi haqida so'z yuritilgan. A.G'ulomov (2022) Interaktiv ta'lim va pedagogik metodlar asarida interaktiv pedagogik metodlarni o'qitish jarayoniga joriy etishning samaradorligini baholaydi. U, interaktiv ta'lim metodlarining o'quvchilarning o'zaro faoliyatini, kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirishga va kreativ fikrlashni oshirishga qaratilganligini ko'rsatadi. Shuningdek, interaktiv platformalarning ta'lim jarayoniga qanday ijobiy ta'sir ko'rsatishi haqida ilmiy dalillar keltirilgan. C.Anderson (2018) Teaching with Technology: A New Era in Education asarida, zamonaviy ta'lim tizimida texnologiyalarning o'qituvchilarning o'quv jarayoniga ta'sirini o'rgatadi. Uning fikricha, AKT yordamida ta'limni yanada samarali va interaktiv qilish, o'qituvchilarga yangi pedagogik yondashuvlarni o'rganish imkoniyatini beradi. Andersonning fikricha, texnologiya yordamida o'qitish, o'quvchilarning ta'limga qiziqishini oshiradi va kreativ yondashuvlarni rivojlantiradi.

Bu adabiyotlarning umumiy tahlili shuni ko'rsatadiki, o'qituvchilarni zamonaviy AKT vositalari va innovatsion pedagogik metodlar asosida tayyorlash jarayoni ta'lim tizimida yangi imkoniyatlar yaratadi. AKT vositalarining qo'llanilishi, o'qituvchilarning kreativ fikrlashini rivojlantirishga yordam beradi va ta'lim sifatini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, innovatsion pedagogik metodlarni qo'llash, o'quvchilarning o'rganish jarayonini yanada interaktiv va samarali qiladi.

Asosiy qism.

Zamonaviy ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) o'quv jarayoniga integratsiyasi o'qituvchilarni yangi pedagogik usullarni qo'llashga tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi. AKT vositalarini qo'llash, ta'lim sifatini oshirish, o'quvchilarning faolligini oshirish va o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik yondashuvlarga o'rgatish imkonini beradi. Ushbu jarayon o'qituvchilarni nafaqat texnologik vositalarni qo'llashga, balki o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan ta'lim usullarini ishlab chiqishga ham o'rgatadi.

O'qituvchilarni zamonaviy AKT asosida tayyorlash, ularning kreativ va innovatsion pedagogik yondashuvlarni o'zlashtirishini ta'minlaydi. Masalan, online ta'lim platformalari (Moodle, Google Classroom, Zoom) yordamida o'qituvchilar o'quvchilarni individualizatsiyalashgan ta'lim jarayonlariga yo'naltirishi mumkin. Shuningdek, interaktiv ta'lim vositalari yordamida o'qituvchilar o'quvchilarning bilimni yanada chuqurlashtirishi, ta'limni individual talablariga moslashtirishga erishishi mumkin. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning o'rganish samaradorligini oshiradi.

Zamonaviy AKT vositalarining qo'llanilishi, o'qituvchilarga o'quv jarayonini yanada interaktiv, qiziqarli va samarali qilish imkoniyatini beradi. Ta'lim jarayonida videolar, interaktiv jadvallar, onlayn testlar, forumlar va boshqa vositalar o'quvchilarning faolligini oshiradi va ularni yanada mustaqil o'rganishga undaydi. Shu bilan birga, o'qituvchilarga zamonaviy texnologiyalarni qo'llashda yuqori darajadagi pedagogik malakalar va ko'nikmalarni shakllantirish imkoniyatini yaratadi.

Zamonaviy AKT vositalari yordamida o'qituvchilarning tayyorgarlik jarayoni

AKT vositalari	Ta'lim jarayoniga ta'siri	Foydalari
Google Classroom	O'quvchilar bilan samarali muloqot, uy vazifalari va testlarni boshqarish	O'quvchilarning mustaqil ishlashini rag'batlantiradi, ta'limni individualizatsiya qilish
Moodle	Kurslar, materiallar va testlar yaratish	O'qituvchilarga materiallarni tartibga solish va baholash imkonini beradi
Zoom	Masofaviy ta'lim va videokonferensiyalar	Ta'limni yanada interaktiv va qiziqarli qiladi, o'quvchilarning

		faolligini oshiradi
Kaho ot!	O'yin asosidagi o'rganish	O'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi, o'quv jarayonini yanada qiziqarli qiladi
Edmo do	Onlayn sinf yaratish va o'quvchilar bilan aloqada bo'lish	O'quvchilarga o'z bilimni baholash, o'qituvchilar bilan muloqot qilish imkoniyatini yaratadi

Innovatsion va kreativ pedagogik yondashuvlar, o'qituvchilarga yangi bilimlarni uzatishning an'anaviy usullaridan tashqari, o'quvchilarning ijodiy fikrlash va mustaqil ishlash qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan. Bu yondashuvlar, o'qituvchilarga o'quv jarayonini interaktiv qilish, o'quvchilarni ijodkorlikka undash va ularga o'z fikrlarini erkin ifodalashni o'rgatishga imkon beradi. Innovatsion pedagogik metodlar o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va ta'lim jarayonini yanada samarali qiladi. Masalan, flipped classroom (aynalangan sinf) modeli, o'qituvchilarga o'quv materiallarini uyda o'qish uchun taqdim etish va sinfda ularni muhokama qilishni taklif qiladi. Bu metod, o'quvchilarga o'z vaqtlarini qanday taqsimlashni o'rganishga yordam beradi va sinfda o'qituvchi bilan faqatgina noaniq yoki qiyin masalalarni hal qilishga imkon yaratadi. Gamification (o'yinlashtirish) usuli esa, o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish va o'quv jarayonini qiziqarli qilishga yordam beradi. O'yin asosidagi metodlar o'quvchilarga bilimni o'rganishda raqobatbardosh va qiziqarli muhit yaratadi.

Innovatsion pedagogik metodlar va ularning ta'lim jarayoniga ta'siri

Metod	Ta'lim jarayoniga ta'siri	Foydalari
Flipped Classroom	O'quvchilarga o'z vaqtida o'qish va mustaqil ishlash imkonini beradi	O'quvchilarni mustaqil ishlashga rag'batlantiradi, sinfda interaktivlikni oshiradi
Gamificati on	O'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi, o'yinlar orqali o'rganishni qiziqarli qiladi	Ta'limni qiziqarli va raqobatbardosh qilish, o'quvchilarning faolligini oshiradi
Project-Based Learning	O'quvchilarga amaliy loyihalar orqali bilimlarni mustahkamlash imkonini beradi	O'quvchilarning kreativ va analitik fikrlashini rivojlantiradi, jamoaviy ishlashni o'rgatadi

Collaborative Learning	O'quvchilarning guruhlarda ishlashini rag'batlantiradi	Jamoaviy ishlashni va o'zaro fikr almashishni rivojlantiradi
-------------------------------	--	--

Innovatsion va kreativ pedagogik yondashuvlar ta'lim jarayonini nafaqat qiziqarli, balki samarali qiladi. Ushbu metodlar yordamida o'qituvchilar o'quvchilarga o'z fikrlarini erkin ifodalash, ijodkorlikni rivojlantirish va yangi bilimlarni o'rganishda yangicha yondashuvlarni taqdim etish imkoniyatini yaratadi. O'qituvchilarni innovatsion metodlar asosida tayyorlash, nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki o'quvchilarning o'rganish jarayonidagi ishtirokini ham faollashtiradi.

Zamonaviy texnologiyalar, masalan, multimedia vositalari, onlayn platformalar, virtual sinflar va interaktiv doskalar, o'qituvchilarga o'quvchilarning ehtiyojlariga moslashgan ta'lim jarayonini yaratish imkonini beradi. Bu texnologiyalar yordamida o'quvchilarni faollashtirish, ta'lim jarayonini yanada interaktiv qilish va o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish mumkin. Shuningdek, zamonaviy AKT vositalari o'qituvchilarga o'quvchilarning bilimlarini yanada samarali baholash, ularning o'rganish jarayonini kuzatish va o'quvchilarga real vaqt rejimida fikr bildirishi imkonini beradi.

Multimedia vositalari (video, audio, animatsiyalar, infografikalar) ta'limni yanada qiziqarli va samarali qiladi. O'quvchilarga ko'rsatilgan materiallarni ko'rish va eshitish orqali, o'rganish jarayonini chuqurlashtirish va tushunishni oshirish mumkin. Shuningdek, onlayn platformalar (Moodle, Google Classroom, Edmodo) yordamida o'qituvchilar o'quvchilarning ta'lim faoliyatini kuzatib borish, onlayn testlar va baholashni o'tkazish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Virtual sinflar va interaktiv doskalar esa, o'qituvchilarga o'quvchilar bilan aniq va samarali muloqot qilish imkonini beradi, shuningdek, masofaviy ta'limni qo'llashga imkon yaratadi.

Zamonaviy texnologiyalar yordamida o'qituvchilar o'quvchilarga taqdim etadigan materiallarni individual ehtiyojlariga moslashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Masalan, ba'zi o'quvchilar uchun video materiallar va animatsiyalar, boshqalari uchun esa interaktiv o'yinlar yoki mashqlar foydali bo'lishi mumkin. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning faolligini oshiradi va ta'limning sifatini yaxshilaydi.

Zamonaviy texnologiyalar va pedagogik metodlar yordamida ta'lim jarayonini samarali tashkil etish

Texnologiya	Ta'lim jarayoniga ta'siri	Foydalari
--------------------	----------------------------------	------------------

Multimedia vositalari	O'quvchilarning qiziqishini oshiradi, ta'limni interaktiv qiladi	O'quvchilarni qiziqtiradi, tushunishni osonlashtiradi, ijodiy fikrlashni rivojlantiradi
Onlayn platformalar	O'quvchilarning faoliyatini kuzatish, materiallarni taqdim etish	O'quvchilarning o'rganish jarayonini nazorat qilish, ko'proq moslashuvchanlik yaratadi
Virtual sinflar	Masofaviy ta'limni amalga oshirish, interaktiv muloqot o'rnatish	O'quvchilarga masofadan turib ta'lim olish imkoniyatini yaratadi
Interaktiv doskalar	Sindagi faollikni oshiradi, materiallarni vizual tarzda taqdim etish	O'quvchilarning qiziqishini oshiradi, ta'limni yanada samarali qiladi

Zamonaviy texnologiyalar yordamida ta'lim jarayonini yanada samarali va qiziqarli qilish mumkin, bu o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirishga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradi. Bu metodlar nafaqat o'quvchilarni, balki o'qituvchilarni ham pedagogik faoliyatida yangi texnologiyalarni qo'llashga tayyorlaydi.

Zamonaviy ta'lim tizimida o'qituvchilarni kreativ yondashuvlar bilan tayyorlash jarayonida bir qator muammolar yuzaga kelishi mumkin. O'qituvchilarning AKTga bo'lgan tayyorligi va zamonaviy texnologiyalarni qo'llashdagi noaniqliklar asosiy muammolar sifatida ko'rsatiladi. O'qituvchilarning AKT vositalarini qo'llashga tayyor bo'lmasligi, ularning yangi pedagogik metodlarni tushunish va qo'llashda qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin. Buning natijasida, o'qituvchilar ta'lim jarayonini samarali tashkil etish imkoniyatiga ega bo'lmaydilar.

Shuningdek, metodik qo'llanmalarining yetishmasligi va o'quv materiallarining zamonaviy texnologiyalar bilan yangilanishi ham muhim masala hisoblanadi. Ko'p hollarda, o'qituvchilar o'z faoliyatida AKT vositalarini qanday qo'llashni aniq bilmasliklari yoki metodik yordam yetarli emasligi sababli, ular ta'lim jarayonini to'liq samarali tashkil eta olmaydilar.

Bu muammolarni hal qilish uchun quyidagi yechimlar taklif etiladi:

1. Doimiy malaka oshirish kurslari va amaliy treninglar o'tkazish. Bu, o'qituvchilarga yangi texnologiyalarni va pedagogik yondashuvlarni o'rganish imkonini beradi.

2. Zamonaviy o'quv materiallarini ishlab chiqish va metodik qo'llanmalarning yangilanishi. O'qituvchilarga yangi texnologiyalar va metodlardan samarali foydalanish uchun qo'llanma taqdim etish.

3. Texnologik malakalarni oshirish uchun o'qituvchilarga maxsus treninglar tashkil etish. Bu, o'qituvchilarning AKT vositalarini qo'llashda ko'nikmalarini rivojlantiradi va ta'lim samaradorligini oshiradi.

O'qituvchilarni kreativ yondashuvlar bilan tayyorlashdagi muammolar va yechimlar

Muammo	Yechimlar	Foydalari
O'qituvchilarning AKTga tayyorligi	Doimiy malaka oshirish kurslari va treninglar	O'qituvchilarni yangi texnologiyalar va metodlardan foydalanishga tayyorlaydi
Metodik qo'llanmalarning yetishmasligi	Zamonaviy o'quv materiallarini ishlab chiqish va yangilanishi	O'qituvchilarga metodik yordam taqdim etish, ta'lim jarayonini samarali tashkil etish
Zamonaviy texnologiyalarni qo'llashdagi noaniqliklar	Maxsus texnologik treninglar va seminarlar tashkil etish	O'qituvchilarga texnologiyalarni qo'llashdagi ko'nikmalarni rivojlantiradi, o'quvchilarga yanada sifatli ta'lim beradi

Bu yechimlar yordamida o'qituvchilarning kreativ va innovatsion pedagogik yondashuvlarni o'zlashtirishini ta'minlash mumkin. Natijada, o'quvchilarni yanada samarali ta'lim bilan ta'minlash va ta'lim jarayonini yanada sifatli qilish imkoniyatlari yaratilib, zamonaviy ta'lim tizimining samaradorligi oshadi.

Xulosa

Zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o'quv jarayoniga integratsiyasi ta'lim sifatini yaxshilashda muhim omil hisoblanadi. O'qituvchilarni innovatsion va kreativ pedagogik yondashuvlar bilan tayyorlash, ularning o'z pedagogik faoliyatlarida zamonaviy texnologiyalarni qo'llash qobiliyatlarini rivojlantirish, ta'lim jarayonini yanada samarali va interaktiv qilish imkonini beradi. Bu, o'quvchilarning ta'limga bo'lgan qiziqishini oshiradi, motivatsiyasini kuchaytiradi va o'rganish jarayonini yanada qiziqarli va samarali qiladi.

Zamonaviy texnologiyalar, masalan, multimedia vositalari, onlayn platformalar, virtual sinflar va interaktiv doskalar o'quvchilarga ta'limni yanada qiziqarli va interaktiv tarzda o'zlashtirish imkoniyatlarini yaratadi. Bu

texnologiyalar yordamida o'qituvchilar o'quvchilarning individual ehtiyojlariga moslashgan o'quv materiallarini taqdim etishi va o'quvchilarning ijodiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishi mumkin. Shuningdek, bu texnologiyalar o'qituvchilarga o'quvchilarni yanada samarali baholash va o'quv jarayonini kuzatib borish imkonini beradi.

Zamonaviy pedagogik metodlarning o'qituvchilar tomonidan qo'llanilishi o'quvchilarning o'rganish faoliyatiga yanada katta ta'sir ko'rsatadi. Kreativ pedagogik yondashuvlar o'qituvchilarga o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, yangi g'oyalarni yaratishga va o'z bilimlarini amaliyotda qo'llashga o'rgatadi. Shu tarzda, o'qituvchilar o'quvchilarga yangi texnologiyalar yordamida interaktiv mashqlar, ko'rgazmali materiallar va multimedia resurslari orqali ta'lim beradi, bu esa o'quvchilarning o'rganish jarayonini yanada samarali qiladi.

Shuningdek, o'qituvchilarni zamonaviy pedagogik metodlar bilan tayyorlash, ularning kasbiy malakalarini doimiy ravishda oshirishni talab qiladi. Buning uchun o'qituvchilar uchun malaka oshirish kurslari, amaliy treninglar, zamonaviy o'quv materiallari va metodik qo'llanmalarga asoslangan dasturlar ishlab chiqilishi zarur. O'qituvchilarga doimiy ravishda yangiliklar va innovatsiyalarni taqdim etish, ularni zamonaviy pedagogik yondashuvlar va texnologiyalarni qo'llashga tayyorlash, ta'lim tizimining sifatini oshirishning asosiy yo'nalishlaridan biridir.

Zamonaviy texnologiyalarni va pedagogik metodlarni o'qituvchilarga joriy etish, ta'lim jarayonida o'quvchilarning faolligini oshiradi, bilimlarni o'zlashtirishga bo'lgan qiziqish va motivatsiyani kuchaytiradi. Bu nafaqat o'qituvchilarni malakasini oshirishga, balki ta'lim tizimining barcha qatlamlarida sifatli ta'limni ta'minlashga yordam beradi. Shunday qilib, o'qituvchilarni zamonaviy texnologiyalar va innovatsion pedagogik metodlar bilan tayyorlash jarayoni ta'lim tizimining rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Bu, o'z navbatida, mamlakatning ta'lim sohasida yangi imkoniyatlar yaratishga va global miqyosda ta'lim sifatini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni o'qituvchilar tomonidan amaliyotga tatbiq etish orqali, o'quvchilarga ta'lim jarayonining barcha bosqichlarida yaxshilangan va samarali ta'limni taqdim etish mumkin. Bu esa ta'lim tizimining umumiy samaradorligini oshiradi va o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini amaliy hayotda qo'llashga tayyorlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Xudoyberganov Sh. (2019). *Innovatsion pedagogik texnologiyalar*. Toshkent: Ma'naviyat va ma'rifat nashriyoti.
2. Karimov A., Ismailov M. (2021). *Zamonaviy ta'lim texnologiyalarini qo'llash*. Samarqand: Samarqand Davlat Universiteti nashriyoti.
3. Shotaro Asaka, Fumiya Shinozaki, Haruyo Yoshida. The effect of a flipped classroom approach on efl japanese junior high school students' performances and attitudes. *International Journal of Heritage, Art and Multimedia*. 2019. Vol.1, Issues: 3. – p. 72.
4. Soliyev M., Shamsiddinov, I. (2020). *AKT asosida ta'limning yangi imkoniyatlari*. Toshkent: Akademiya nashr.
5. Rahmatov M. (2017). *O'qituvchilarni innovatsion metodlar asosida tayyorlash*. Toshkent: O'qituvchi nashriyoti.
6. G'ulomov A. (2022). *Interaktiv ta'lim va pedagogik metodlar*. Farg'ona: Farg'ona Davlat Universiteti nashriyoti.
7. Anderson C. (2018). *Teaching with Technology: A New Era in Education*. Boston: Pearson Education.
8. О.В.Чадаева. Принципы развития ИКТ – компетентности учителя начальных классов. *Научный поиск*. – 2015. – №3.2. – С.27 – 28.